

Rejtőzködő és feltárulkozó bábu-arcok

Hajnal Gabriella textilművész kiállítása a Palmetta Galériában

Hajnal Gabriella:
Egyensúly /
Gabriella Hajnal:
Balance
[1979] *varrott*
gyapjúfűlc / wool felt,
sewn [130x130 cm]

■ Hajnal Gabriella textilművész kiállításának címe – *Rejtett munkák* – arra utal, hogy csaknem minden életműben vannak olyan alkotások, amelyek előtt különböző okok miatt egyáltalán nem, vagy csak kivételes esetekben nyílnak meg a kiállítási lehetőségek. Aztán ha mégis bemutatásra kerülnek, akkor ezek a korábban az ismeretlenségben lappangó munkák váratlanul különös fontosságot kapnak, kiemelt figyelmet vindikálnak. A háttérbe-szorítottság különböző okai között szerepelhet a vázlat-, az előtanulmány-, a variáns-jelleg – amely műformák azon túl, hogy fon-

tos információkat adnak egy-egy alkotás elkészítésének folyamatáról, egy-egy terv kimunkálásáról, készsége és befejezetté érleléséről, gyakran vetekednek a végleges mű minőségével és értékeivel is –, és természetesen a munkák rejtőzködése magyarázható az újabb és újabb főművek, a fontos kompozíciók térnyerésével és jelentőségteljességével is. Az oeuvre emblematisztikus alkotásai mellett gyakran nincs már hely és alkalom a műteremben vagy a műhelyben megbújó munkák nyilvánosságra kerüléséhez. Hajnal Gabriella 2015 első hónapjaiban közönség elé tárt kollekciójának megközelítéséhez e két aspektust együttesen kell vizsgálnunk és mérlegelnünk: a Palmetta Galéria olyan, évtizedekkel korábban készült tanulmányokat, vázlatokat, műhelyrajzokat és befejezett kárpitokat, textil faliképeket rendezett kiállítássá, amelyek kompozíciói és motívumai a műhelymunka eszközeit és technikáit, a kárpit szövésének, a textil falikép elkészítésének módszerait jelenítik meg, s egyszersmind autonóm művek, jóllehet egy-egy esetben az életmű legfontosabb alkotásait is felidéznek.

A tervek, az előtanulmányok és a vázlatok festőiségének – amely festőiség egészen más természetűvé és hatásvilágúvá lényegül a kárpitokon és a textil faliképeken – egyik eredője az lehet, hogy Hajnal Gabriella az 1950-es években festőként végzett a budapesti Képzőművészeti Főiskolán, akinek a kárpit iránti érdeklődését festői stúdiumainak lezárása után határozta meg a párizsi Cluny Múzeum *Hölgy egyszarvúval* című kárpitsorozatával való találkozás: hatására 1958 óta textil faliképeket, falikárpitokat tervez és készít. Korai munkáit a mesevilág jelenetei és hangulatai által inspiráltan alkotta meg a motívumok részletező megjelenítésével, majd az 1960-as évek közepén mitológiai, ótestamentumi történetek, középkori témák jelentek meg kompozícióin. Az 1970-es évektől dekoratív hangvétel, áttekinthető komponálásmód, világos, tiszta szerkesztés jellemezte műveit, és a klasszikus szövés technikája mellett megjelentek faliképein

Fotó: Regős Benedek

az applikációk, a hímzések, és egy-egy alkotásával kilépett a térbe is. Az 1970-es évtized második felében motívumvilágát minimálisra szűkítette, s a kárpitszővés anyagának és színvilágának mind intenzívebb kiaknázási lehetősége foglalkoztatta. A *Péter és a farkas* (1962–1966), a *Kések* (1968), a *Vakok* (1970), a *Kilátás Északra* (1976) és a *Kilátás Délre* (1977), a *Text-ile I–IV.* (1980) című kompozíciók immár a 20. századi magyar textil Ferenczy Noémi iskolateremtő művészeti tevékenysége nyomán kibontakozott kárpitművészeti ágazatának meghatározó jelentőségű olyan művei, amelyek pontosan megrajzolják az alkotó textilművészi portréját, s amely mögött megannyi, kevésbé ismert munka is rejtetik. Hajnal Gabriella művei azt tanúsítják, hogy alkotójuk nemcsak a hagyományos, a franciagobelin-technikával kivitelezett kárpitok mestereként lépett és lép fel, hanem újíto szellemű, a korszak nemzetközi és magyar textilművészeti törekvéseinek megújító kezdeményezéseivel összhangban alkotott műveivel is jelentkezett és jelentkezik. Az életműbe szervesen illeszkednek a domborművek szférájába kilépő, a gyapjúsál helyett más alapanyagokat feldolgozó, applikációkat alkalmazó falképek, valamint a tértextilek és a textilobjektok is (amelyek közül az egyik legkülönösebb alkotás a monumentális – 400 x 150 centiméteres! –, 1972-ben alkotott *Zokni* című textilplasztika). Ám művészetének fő árama a kárpittervezés és a Palmetta Galéria kiállításán is bemutatott, az autonóm festői-grafikai értékekkel felruházott kartonok révén megvalósított kárpitszővés. A kárpitok, a faliképek hol a figuratív, hol az elvont, geometrikus hangsúlyokkal élő kifejezés, hol a képi mese, hol a szimbolikus összegzés, esetenként a részletező előadásmód, máskor a tömör, jelszerű megfogalmazás, egyes műveken a pompás színgazdagság, míg leginkább a néhány színre szűkített, visszafogott, vagy feszült ellentétekben égő kárpit-kolorit révén összegzik súlyos mondandóikat. A Palmetta Galéria tárlata mintegy ezen alkotói törekvések leltárszerű, néhány mű és tanulmány általi összefoglalása volt: szerepelt a kiállításon figurális és elvont kompozíció, feltűntek meseszerű, szimbolikus motívumok és jelszerű, geometrikus textilkép-építő elemek, jelen volt a francia klasszikus gobelinszővés technikájával kivi-

Fotó: Regős Benedit

**Hajnal Gabriella Rejtett munkák című kiállítása (részlet) /
Detail of Gabriella Hajnal's exhibition Hidden Works
Palmetta Design és Textilművészeti Galéria, Budapest /
Palmetta Design and Textile Art Gallery, Budapest**

telezett kárpit és a varrottfilc falikép, felfedezhettünk egy-egy kiemelt, egy-egy redukált figurára komponált, és ugyanígy megannyi, sok-sok részletből szerveződő, motívumáradással élő alkotást is, és átérezhettük a két szín – leginkább a vörös és a kék – finom, rezdülésszerű árnyalataira hangolt művek hatásvilágát.

A Bartók Béla úti iparművészeti galériában bemutatott, 1970-es években készült művek a *Kések* (1968), a *Vakok* (1970) és a *Serietapisserie*-sorozat (1976) kompozícióit idézhették fel emlékezetünkben, amelyek központi eleme a szembeforduló, kerek fejű, bábuszerű, a tágra nyílt szemeket kiemelten megjelenítő emberarc. A bábu-fej szájában gyakran egy kést vagy egy leveles ágat, esetenként virágot tart, és szeméből könnyecseppek záporoznak. E műveket jellemezve, a magyar kárpitművészet tendenciáit áttekintő könyvében fogalmazta meg Pálosi Judit művészettörténész, hogy „[a] szimbolikus megjelenítés eszközeivel szembeállított Jó és Rossz nem általános erkölcsi párbeszéd formájában jelentkezik. A Gonosz győzelme által kiváltott keserűség, és a jók és gyengék kiszolgáltatottságán és elbukásán érzett fájdalom a művésznek a világ eseményeire adott nagyon is konkrét válasza. A gondolati gazdagságot tiszta, világos szerkesztésű, dekoratív kompozíciók, szimbolikus figurák, nemes, mély tűzű színek kiérlelt kontrasztja, a szövött felület szépsége közvetíti. A szellemi élményhez, a gondolat keltette asszociációsorhoz a látvány öröme társul.”

Ám a művészettörténeti konklúziók száraz, tudo-

Hajnal Gabriella:
Serietapisserie II. /
Gabriella Hajnal:
Serietapisserie, II
[1973] *szövött gyapjú*
(haute lisse) / woven
wool (haute lisse)
[122x150 cm]

Fotó: Regős Benedek

mányos megfogalmazása mellett megszületett a Hajnal Gabriella-kárpitok irodalmi interpretációja is: a művész késes-leveles-ágas-virágos bábu-kárpitjai a kitűnő költőt, Orbán Ottót különös, fanyar szövegek megírására inspirálta, amelyek a 2001-ben kiadott *Fejraport* című kis albumban láttak napvilágot. Az egyik leírásban a költő szürreális látomása a Zöld Dióról elnevezett kocsma kertjébe vezérli el az olvasót, ahová épp a sorsisten tér be a heti tekepartijára, s ahol „[e]mberfejekkel gurigáznak, nyernek, vesztenek. Háború esetén egy jól irányzott gurítás városokat teríthet a földre. Az utcán lövöldöznek, a kövezet csupa vér, sikoltozó tömeg. Öröm a szívnek, a szemnek egy jó parti. Mindezt persze ne egy az egyben értsük. A kerthelyiségben tekézők

színes gyapjúfonálból szőtt fejekkel gurigáznak. Ezek puhák, rugalmasak, nem törnek, mint a csont, legföljebb gyűrődnek, de így legalább nem kenik össze szilánkos agyvelejűkkel a frissen kipucolt cipőnket. Lásd ugyanezt bővebben a lexikonokban *Művészet címszó alatt*.” És láthatuk mindezt a maga művészeti valójában a Palmetta Galériában, a Hajnal Gabriella kárpitművész negyven évvel ezelőtt született, a mindaddig rejtőzködő műveit felvonultató kiállításon.

WEHNER TIBOR
művészettörténész

(Hajnal Gabriella *Rejtett munkák* című kiállítása. Palmetta Design és Textilművészeti Galéria, Budapest, 2015. január 16–március 14.)

Hajnal Gabriella:
„Raport” /
Gabriella Hajnal: Trial
[1969–2002] szövétt
gyapjú (haute lisse),
festett fakeret,
egyenként 27x22 cm /
woven wool (haute
lisse), painted wooden
frame, 27x22 cm each